

Теребейчик І. В.,
здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
географічного факультету,

Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк

Стельмах В. Ю.,
доцент кафедри фізичної географії,
географічного факультет

Волинський національний університет імені Лесі Українки
м. Луцьк

ВИЗНАЧЕННЯ ГІДРОГРАФІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ РІЧКИ ДЕСНА ТА ЇЇ ПРИТОК

Вивчення гідрографічної мережі є важливою складовою комплексного дослідження природних ресурсів та довкілля. Аналіз річок, озер, ґрунтових вод та інших водних об'єктів дозволяє оцінити їх стан, екологічний баланс та наявні проблеми. Таким чином, стає можливою розробка заходів з охорони та раціонального використання водних ресурсів [2].

Десна – рівнинна річка з широкою (до 15 км) долиною, з чисельними протоками та озерами, бере початок на території смоленської області (росія). Десна є лівою притокою 1-го порядку р. Дніпро, її протяжність на території України становить 591 км. Також вона є найбільшою Лівобережною річкою України. Більша частина річки протікає на території Чернігівської області (552 км).

Річкова мережа басейну річки Десни добре розвинена. Ця ріка має 18 правих та 13 лівих приток. Найбільшими з них є річки: Судость, Сейм, Снов, Остер, Клевень (протікають на території 2 країн). Вони є середніми за площею водозбору [1].

Основні притоки (Судость, Сейм, Снов, Остер) сягають довжини від 16 до 748 км. Кількість річок більше 10 км – 513. Коефіцієнт густоти річкової мережі коливається в межах 0,21-0,30 км/км². В середньому, похили річок сягають 0,2-1 м/км, проте р. Головесня має значення до 4,6 м/км.

Площі басейнів приток коливаються в межах від 40 до 27000 км². Найбільша притока Десни річка Сейм має площу 27500 км². В середньому площі басейнів коливаються в межах 500-2000 км².

Десна та її притоки в більшості мають трапецієвидну форму долини, проте деякі долини приток, наприклад Сейм та Остер неясно виражені або мають V- подібну форму (р. Головесня) [3] .

Гідрографічну мережу річки Десни взагалі можна поділити умовно на 2 частини: 1) правобережна – річки стікають Придніпровською низовиною; 2) лівобережна – річки стікають з Середньоруської височини

Гідрографічними характеристиками річки є: довжина річки; протяжність річкової системи; сумарна довжина всіх річок системи; звивистість річки, густота річкової системи, розгалуженість річкової системи, падіння річки, похил річки, симетричність або асиметричність річкової долини[2].

За допомогою програмного забезпечення Google Earth, було здійснено вимірювання гідрографічних показників Десни та її приток (табл. 1) [4]. За отриманими результатами було здійснено розрахунок показників головної річки. Висота витoku річки Десна над рівнем моря становить 241 метр, а гирла – 90. Таким чином падіння річки складає 151 м, а похил річки 0,13 м/км. Коефіцієнт звивистості визначається відношенням виміряної довжини до довжини прямої і становить 2,08.

Таблиця 1

Результати проведених обрахунків гідрографічних показників річки Десни та її найбільших приток

Ділянки головної річки, притоки	Виміряна довжина, км	Істинна довжина, км	Падіння, м	Похил, см/км	Коефіцієнт звивистості
Десна	1118	1126	151	13,5	2,08
Сейм	737,5	748	75	10,02	2,07
Клевень	112,5	113	86	76,1	0,7
Снов	250	233	67	26,5	1,4
Остер	195	199	27	13,6	1,7
Судость	203	208	73	35,1	1,6
Білоус	50	55	32	55,2	1,8
Мена	50	56	14	20	1,7

Аналізуючи результати отриманих гідрографічних показників р. Десна та її найбільших приток (табл. 1), можна зробити висновок,

що найбільший показник падіння річки характерний для Десни, найменший – річці Мена; найбільший похил спостерігається у річці Клевень, найменший – у Сейма; найбільший коефіцієнт звивистості характерний для Десна, найменший – для річки Клевень.

Переважна більшість малих річок є маловодними, деякі з них влітку пересихають. Їхні русла виражені не чітко, тому часто зливаються з прилеглими болотами. Озера басейну в більшості випадків розташовані в заплаві Десни. В основному це стариці, що утворилися в результаті меандрування річок. Режим рівнів озер не є постійними, тому дані про їхню кількість та характеристики постійно змінюються. На території басейну досліджуваної річки знаходиться 23 водосховища. Вони були побудовані для регулювання стоків та господарського використання [3].

Дослідження гідрографічної мережі басейну річки Десна має важливе значення для забезпечення екологічної безпеки та раціонального використання водних ресурсів регіону.

Література:

1. Горбачова Л. О., Колянчук О.В. Гідрологія. Водні ресурси. *Наукові праці УкрНДГМІ*. Київ, 2011. С. 179–191.
2. Філоненко Ю. М., Бездухов О. А., Комлев О. О., Пелешенко В. І. Річки, річкові басейни та їх типи. *Гідрологія: практикум*. Ніжин: Видавництво НДУ ім. М.Гоголя, 2009. С. 31–40.
3. Хільчевський В. К. Десна. *Енциклопедія Сучасної України: енциклопедія* [електронна версія]. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2007. Т. 7.
4. Google Earth Pro [електронний ресурс]. URL: <https://www.google.com.ua/earth/> (дата звернення: 12.05.2024)